

Vis

Wie aan het eerste gedicht van *Vis* — de debuutbundel van ‘Parmentier’-hoofdredacteur Arnoud van Adrichem — begint, ziet zich in eerste instantie verleid om een verhaal te reconstrueren uit wat een fragmentarische weergave van een verstoord gsm-gesprek lijkt. De volle bladspiegel, het ontbreken van witregels, de enigmatische wij die het woord richt aan een ongedefinieerde u, de anekdotische elementen (“Sorry wij reden onder een tunnel door”): ze lijken allemaal een onderliggende narratieve structuur te verraden. Een vergeefse hoop, zo blijkt al snel, want de gedichten uit *Vis* dompelen je onder in een troebel bad van associaties. Met elk nieuw gedicht wordt de lezer zo uitgedaagd om zich af te vragen wat er gebeurt als je woorden en verhalen loskoppelt van hun context. De titelloze gedichten stoppen nl. niet bij hun laatste regel en strekken zich uit over de lengte van de cycli waarin de bundel is opgedeeld, en vervolgens ook over de hele bundel. Moeilijk te plaatsen uitdrukkingen krijgen daarbij later echo’s, zodat je gedwongen wordt om terug te grijpen en te herinterpreteren. Van Adrichem vertelt dus geen verhalen, maar laat zien uit welk hout ze gesneden zijn: een massief van woorden die andere woorden uitlokken, en waarbij elk woord op zich al een peilloze afgrond inhoudt. Na een beschrijving van een “ademtocht” door het midden van de aarde naar China staat het er zelfs letterlijk: “Onthoud: dit zijn woorden”. Het problematische van de talige referentie wordt ook weerspiegeld door het contrast tussen de woekerende gedichten en de korte titels van de afzonderlijke cycli (‘Grif’, ‘Hoek’, ‘Knop’, ‘Wreef’, ‘Oogst’...).

Bij dat alles lijkt de bundel een soort laboratorium, met de taal zelf als object van onderzoek. Van Adrichem ontleedt haar aan de hand van citaten, waarbij hij af en toe netjes zijn bronnen aangeeft tussen haakjes. Dubbel eerlijk is dat de dichter daarmee ridderlijk zijn invloeden prijsgeeft. Zo vermeldt hij naast Arkadii Dragomoshchenko o.m. Kenneth Goldsmith, Susan Howe, Bob Perelman en John Ashbery, allemaal dichters die geassocieerd worden met de zgn. ‘Language Poets’. Elders verzwijgt Van Adrichem zijn bronnen (liedteksten, politieke en economische taal...) echter met een zichtbaar sardonisch plezier. Het effect is dat bijna alles als een citaat of een objet trouvé gaat klinken. De ‘wij’ verdringt daarbij de zgn. ‘authentieke’ stem van de dichter of een monolithisch lyrisch ik, en komt voor de veelheid van stemmen zelf te staan.

Het betekenisverlies dat daarbij ontstaat, gebeurt ook door in elke cyclus een soort antisysteem te ontwikkelen van met elkaar botsende beelden. In de derde cyclus zijn dat o.m. tieners, vissen, water en geld, die beladen worden met ironiserende platitudes en elkaar aantasten in hun verwijzing naar het buitentalige: “Wij weten iets, een ruimere definitie: het idioom van een vis lijkt / op dat van een tiener. Meer weten? Denk net zolang aan water / totdat het al zijn blauw verliest, droogvalt, een nachtje verdwijnt / onder de vlonders van de zee.” Die zee ontvouwt zich naarmate de bundel vordert overigens meer en meer als een beeld van wat zich onder het weerspiegelende oppervlak van het talige bevindt, met de dichter en lezer als gemankeerde vissen.

Van Adrichem is echter geen utopisch dichter die hier een ultieme greep doet om het onzegbare te vatten (“Het abjecte van sublimiteit: daar kunt u lang nadenken” lacht hij ergens). Dat uit zich ook in een reeks poëtische gedichten: “De lyriek als bal — probeer die maar eens onder water te houden / met kopkracht, een denkhoofd (een andere bal) moet het lukken.” Het zijn regels waarmee Van Adrichem ook wijst op de onvermijdelijke dwang om het onredelijke toch te lijf gaat met het verstand — zoals ook ik hier noodgedwongen doe. Toch vertelt Van Adrichem over de lengte van de bundel ook een soort verhaal, door een beweging in te lassen naar de uiterste grenzen van de cultuur. Die beweging strandt

uiteindelijk in de laatste cyclus ('Peer'), waarin de appel als tastbaar object verbonden wordt met de verboden vrucht van de zondeval, die hier wordt voorgesteld als een verdrijving uit een taallose natuur. Van Adrichem laat daarbij zien dat verwoorden ook een mechanisme is om het onvatbare te bezweren, of zoals dat luidt in het laatste gedicht:

*Een appel is geen appel.
Geen enkel antwoord dringt nog door tot de man
Die van vragen stellen zijn beroep heeft gemaakt.
Feitenkennis, medeweten — wij moeten ingrijpen,
Ooit. Het is zeldzaam zacht, het vruchtvlees hapt
Naar lucht die er niet is dan binnenin de schil:
De keel ademt, haar zit een partje dwars, iets.
U slikt een keer en alles is voorbij.*

Wie na die regels opnieuw aan *Vis* begint, leest plots een andere bundel, waarin we bedolven worden onder de soms absurd-komische maar ook totalitaire pogingen van de 21^e-eeuwse mens om de chaos te catalogiseren. Van Adrichem dwingt je met zijn weidse en associatieve poëzie echter nergens toe. Het resultaat is een bundel die tegelijk bijeengeplagieerd en wonderwel origineel is, en die door zijn durf een zeldzaamheid is binnen de Nederlandstalige poëzie.

Uit: *de leeswolf*, 2008, nr. 5 / juni